

## Begravning

Begravningsrederna torde i hela Kana-  
Rebo härad ha varit ganska ensartade i  
äldre tider. Här nedan skall anföras hur  
de sett sig i Perstors socken. Olikheten  
här kommer att anföras i uppteckningar  
från resp. socknar. I regel voro flera  
släktingar samlade vid dödsbädden, dels  
för att visa deltagande, dels för att säkra sig  
delaktighet i ev om bröstarvingar ej funnos.  
Efter dödsfallet var det dessa släktingar  
som buro dödsbudet ut i bygden. När  
någon av bygdens folk träffade de närmast  
sägande brukade sorgen beklagas med  
ord som t. ex.: "Jag får beklaga son-  
gen" eller "din far (mor etc.) har gått bort  
höjde jag, jag får beklaga" eller liknande.  
Flaggning på halv stång vid sorgehuset

1.

huf 70.

infördes först i 1900 talets första årtionde,  
då de första flaggstängerna blevo uppsatta.  
Södsammonsen har brukats sedan tidigare,  
men blevo mera allmänna ju mer tidning-  
arna fingo större spridning. Se tidningar  
som funnos i bygdena vid sekelskiftet  
voro mestadels veckotidningarna. Skånes  
Annonsblad och Skånska Veckobladet.

Så någon person dött tillslötes ögonen  
av någon nära anhörig, make eller maka,  
barn eller syskon. Under hakan lades  
vanligen en prämbok, så att munnen  
blev tillsluten. Tvättning av den döda  
utfördes innan kroppen blev kall. Det  
fanns vanligen någon gammal som ut-  
förde detta. Sen döda kroppen lades där-  
vid på ett sofflock av trä eller ä bräder.  
Begravningen utfördes så snart kista

och likklädsel hunnit anskaffas, men  
som det kunde dröja flera dagar innan  
en beställd kista bleo färdig, låg den  
dödas kropp under tiden på sofflocket  
eller bräderna överhöljd med ett lakan.  
Svepningen utfördes vanligen av samma  
person som tvättat liket. Det linne  
som därvid användes var ofta något  
som den döda i livstiden bestämt skulle  
användas höf. Det har berättats att  
unga furer som dött, fått samma  
linne till svepningen som till biällegget.  
Att helt påkläda liket med kläder har  
icke varit bruk här. Vid svepning var  
liket placerat i kistan. Under sommar-  
tid lades blommor och grönt ofta  
kring huvudet på liket.  
Till likrum användes något mindre

rum, eller del av ett ställe, som helt  
var klätt med vita lakan. *Thistarna*  
placerades på ett par paller eller stolar  
locket var icke pålagt och de som ville  
se liket hade tillfälle därtill. Jantigen  
kanner alla grannarna för att se.  
De som hade värtor ansågos kunna <sup>få</sup> dem  
att visa bort om likets hand berörde  
dem. Om någon hade öppna så på hän-  
derna skulle han akta sig för att komma  
i beröring med liket, ty då kunde fö-  
giftning inträda i sätet.

*Thistarna* hade för alltid svart färg.  
Åfagra handtag att bära i fanns ej, där-  
till användes långa vita dukar s. k.  
likhanddukar, vilka tillhörde de s. k.  
liklagen. Ett liklag kunde omfatta  
flera byar, en socker eller mera.

Först begravningsdagen lades locket på kistan och skruvades eller spikades fast av någon av de närmast anhöriga.

Kistan tillverkades av någon snickare. materialet var vanligen furubrädor, endast i något fåtal fall användes ekbrädor om den döde var någon rik eller ansedd person.

Likkår. Sådan användes alltid för till att bära den döde med till kyrkogården. I slutet av 1800 talet var dock körande med hästskjuts det vanliga.

Bären tillhörde församlingen och användes av samtliga riklag. Huruvida någon avgift erlades för dess användande är icke bekant.

Likvagn. Sådan anskaffades här omkring 1910. Förut användes en planvagn

till liktransporten. På denna vagn lades även kransarna. För det många kransar kunde en särskild vagn för dessa vara behöfelig. Den kördes då närmast likvagnen. För likskjutten användes svarta hästar.

Utfärden Före denna hölls alltid ett kort anförande av någon religiöst sinnad person. Det förekom även att sång företogs.

Vid placering af kistan på likvagnen togo bärsarna kistan ut ur likrummet med fotändan före och placerade den på vagnen varefter kransarna pålades.

Kransarna voro för mestadels s. k. prälekransar eller kransar av artificiella blommor. Bruket med kransar av levande blommor som nu är allmänt infördes under andra hälften af 1900-talet. Buketten med blommor var egen

hage har dock förekommit tidigare.

Procession. Under den tid liken bärs  
å båren gingo deltagarna i begravnings-  
följet till foto. Sedan körande med  
hästskjuts blivit vanligt, äkte alla i pro-  
cessionen i vagnar. Färdig bandgärd hade  
sin skjuts med i tåget. Främst körde  
en skjuts med prästarna, sedan kom  
likvagnen, därefter de närmast anhöriga  
sedan den övriga släkten och sist de  
övriga. Vid framkamoten till kyrkan  
gingo de prästaverande före kistan, som  
bars av bäranne, antingen in i kyrkan  
eller direkt till graven där kistan nedsattes.  
Jouffästning skedde understundom i graven.  
Isomliga fall var den döde nedsatt i  
graven dagen före begravningsakten.  
Detta var fallet om den befarats ha dött

av smittsam sjukdom. Det blev efterhand allmännare vanligt att jordfästningen skedde inne i kyrkan, vilket nu alltid är fallet om den döde skall begravas i gamla kyrkogården vid kyrkan. Några begravningsplatser i Pastoratet ligger ett stycke från kyrkan och har gravkapell där jordfästning äger rum. Ofta har dock på de senare åren förkommit att även de som begravas här ha jordfästas i kyrkan.

Jordfästning. Någon särskild veckodag för begravning har icke varit sed, i regel skedde begravningen en vecka efter dödsfallet. Jordfästning på söndagar skedde före mässan, efter biskops nedstättande i gravarna gingo deltagarna in och åhörd gudstjänsten. Den s.k. begravningsmässen förkom endast vid s.k. bättre folks

jordfästning. Tal ute vid graven, vilket för sällan förekom är numera allmänt. Ben avlidne tackas för vad han utträttat och får en sista gård av vördnad medelst kransnedläggning. Vidare tackas någon anhörig för visat deltagande.

Ringning. För äldre personer ringde man själaringning en halv timme och för barn en kvarts. Numera äro respektiden 20 och 10 minuter. Ringning förekom då begravningsprocessionen syntes från kyrkan och pågick till kistan insatt. Ringning utfördes av kyrkovaktmästare eller särskild ringare som tillika var dödgrävare. Betalning härför erlades enligt taxa. Numera är ringning och grävning kostnadsfri. Ringning utfördes för alla döda med undantag av självmördare.

Återfärden. Efter gudstjänstens slut,  
om begravningen skedde på söndag, och  
efter nedläggandet av kistan om begravning-  
en skedde på vardag, samlades deltagarna  
utanför kyrkogården och bestego sina resp.  
skjutar. De återvände till sorgehuset  
där gravöl hölls. Vägen tillbaka var  
samma väg som till kyrkan. Några  
tecken vid tikfölgerna äro icke kända.  
Begravningskalas. Dessa voro alltid  
stora matgillen om den döde varit för-  
nögen och ansedd. Att hålla ett stort  
gille ansågs hedervärt. I äldre tiden hade  
gästerna förming med sig i stora förmings-  
korgen av flätad balm. Detta bruk var  
bortlagt före 1900-talet. Som värd funge-  
rade stundom någon anhörig, stundom  
någon annan person kallad traktör.

I synnerhet vid bjudande av sprit och vin var denne självskrivare Galaset varade vanligen långt ut på natten. Till anläggningen anställdes en kocka, som böijade förberedelserna någon dag före begravningsdagen. Några särskilda ceremonier vid måltiderna beäktas ej ha förekommit.

Kyrkogården var inhägnad med gråstensmur till något över ankershöjd. Skyldigheten att tillse att muren var hel ålåg kyrkorådet. Ev. lagningar betattes med kyrkomedel. Å kyrkogården var ett stycke upplåtet till ~~från~~ gravplatser. Detta område kallades allmänningen. De övriga gravplatserna såldes på viss tid. Priset för gravplats var omkring 50 kr. Två eller flera personer kunde begravas på

en plats. Vanligen begravdes man på samma  
gravplats. Gjätuspillingen fingo förs ej  
begravas på kyrkogården utan sattes i gravar  
vid sockengränsen. Ett sådant fall finnes  
i Perstors socken.

Graven. Denna grävdes till tre alnars  
djup såväl vinter som sommartid.  
Fann man gamla ben lade man dem åt  
sidan och lät dem sedan följa med jor-  
den när denna ästes ner över kistan.  
Att kläda graven med enis eller gran-  
kvistar har varit bruk så länge någon  
minnes. Igensköttande av graven utför-  
des av dödgrävaren. Någon regel förs  
gravens placering i visst väderstreck  
har inte funnits.

Gravvårdar. Den äldsta typen av sådana  
på Perstors kyrkogård är den som var

satt över klockaren Schrevelius död 1811.  
Det var en stor sten med skroplig yta.  
Jämnast komma i ålder några stenar  
huggna av en stenhuggare i socknen.  
Bessa äro föga oners än alushöga, ha in-  
huggen text i fraktur å en slipad yta.  
Runt om denna finnas stänger inhugg-  
na. Vändas i form av smidda kors  
av järn ha funnits. De ha med tiden  
blivit så rostiga att själva inscriptions-  
tafelnna fallit sönder. De äro numera  
avlägsnade. Ett något över meter-  
högt järnkors står kvar. Det synes  
vara av gjutjärn och har bibehållit  
sin inskription som fortfarande är  
läsbar. Vändas av nästan rent vit  
marmor förekomma öfver personerna  
som dött under 1800 talets senare hälft.

1706

På 1900 talet äro vårdarna i allmänhet av svart granit med blankolerad framsida där inskriptionerna belagts med bladguld. Dessa vårdar äro vanligen höga ofta omkring två meter. På senaste tiden anskaffade vårdar äro lägre och bredare. Ring familjegravar finnes stundom en fyrkant av långa smala stenar med en höjd av ungefär 20 cm över markytan. Några familjegravar ha jämnäckt i fyrkant av nära en meters höjd. På gravar som ej längre anses stå vårdarna kvar, medan kullarna numera utjämnats till grönplan.

Gravsmuckning: Samliga gravar ha en kulle vari planterats blommor, samtliga gravar ha jämnats och överdragits med fin singel, endast en liten del närmast

vården är öppen jord där blommor antingen  
äro planterade eller sättas dit i glas-  
kärlet med vatten. Gravgplatser buka som-  
marsidens anses och krattas före söm- och  
helgdagar. Äro blommor planteras flera  
slag. Ganska vanliga äro tulpaner i olika  
färger. En tid var det buka att ä anhöiges  
gravar plantera tämpulor eller cypresser.  
Dessa äro numera borttagna. Äro med  
vintergröna helt bebrukna gravar finnes  
knappast någon kvar. Före jul tiden läg-  
ges ä en del gravar, s. k. mosskransar, som  
ligga kvar öfver vintern. Somliga sätta  
granar ä gravarna, att pryda dessa med  
ljus har icke varit brukligt. Att låta  
liken undergå eldbegängelse har icke varit  
brukligt här. Endast några stycken us-  
non finnes, placerade på gravarna.

Folktröskan om kyrkogården. Sen vidga jorden  
antägs fär ha mystisk makt. Med den  
kunde spökelser fördrivas. Funna skelett-  
delar hade förmåga att bota tralldom  
samt skapa lus med breator. Det påstods  
att en lantbrukare fär i tiden hade en  
döds skull hängande i taket i stallet för  
att få lus med husdjuren. Att musla  
undans en bit av en oblat och blanda den  
i jaktkrut var ett säkert sätt att skapa  
sig jaktlycka. Likaså om man kunde  
skrapa en bit av kyrkklockan och  
lägga det avskrapade i kruk.

Andra begravningsplatser. Lärskilda  
prestkyrkogårdar äro upptagna i längderna.  
Om de i forna tiden brukats, vet man  
ingenting om. På platsen där någon  
djurit bräddad kastades fär små stenar.

i hög. En sådan hög har funnits i  
Ebbarp, den toogs vid en vägbredd-  
ning för något över tjugo år sedan.  
Bärlhus. Under gravkapellet, å nya begrav-  
ningsplatsen i Perstorp, finnes en krypta  
där kistorna nedsetts före begravningen.  
Att behålla liken i hemmen är numera  
bottlagt. Processioner äro inte vanliga  
numera. Samlingen av begravnings-  
gästerna sker vanligen i kyrkan eller  
gravkapellet. Begravningsgildet hålles  
numera sålunda i sorgehuset, utom på  
någon restaurang dit man samlas efter  
jordfästningen.

Måjning å vägen där likfölje skulle tåga  
var för allmän. Man lade emitt, gran-  
grenar och blommor i en fyrkant på  
vägen mitt för varje hus och hemman

Sorgdräkt. På långt tillbaka någon kan minnas har sorgdräkten varit av svart färg för både män och kvinnor. De tenares sorgdräkt bestod av kappa och klänning samt sikkes-schalett. Den tid blusarna hade hög krage sattes vit spets i kragens övriga kant. Förläde var ej bukligt utomhus. Då förläden användes inomhus var de vita. I vardagslag användes i stället för schallet en svart huvudduk kallad "blonderkläde". För dölles icke ansiktet. Det var vid infärandet av svarta sorgdräkter som släporna samtidigt komma till. I början av 1900 talet använde alla äldre kvinnor schallet, de yngre började då ha hattar, vilket så småningom blev alltmer vanligt. Efter 1910 var det ovanligt att något fruntimmer var sorgklädd.

utan hatt. Det var endast de allra äldsta  
gumman som behöllt schaletten. När  
sorgrentas användes voro de svarta. I de  
flesta fall voro förs. händerna bara utom  
vid kall väderlek. Sorgnäsdukar voro all-  
tid vita och försedda med spetsar.

Männens sorgdräkt var förs. alltid den  
svarta jackettkostymen samt väldigt  
höga skorshuskatten. I vardagslag an-  
vände icke männen sorgkläder, vilket  
var fallet med kvinnorna, som vanligen  
buro svarta dräkter ett helt år. Åtmin-  
stone änkorna gjorde det. Sorgband  
fäckom å männen kläder, samt om  
vänster ärsarm å både rock och övers-  
rock. Kroen runt hatten fästes sorgband.  
Sorgband å rockuppslaget tillhör de  
senare åren. Barnen hade icke alltid

svarta kläder vid begravning. Blåa kostymer och dräkter förekommo. Efter dödsfall klädde kvinnorna sig omedelbart i svart, männen först vid begravningen. Besökare i torgehus klädde sig alltid i svart. Vid begravningen voro alla svartklädda såvida icke indelta knekter voro med. Dessa voro alltid i uniform. Skillnad på kläderna hos fattiga och rika bestod däri att de senare använde dyrare tyg. Många bäsa numera alltid frack i stället för den förs buckliga fackelten. På begravningen där samtliga flickor varit vitklädda har förekommit.

Perfid. För nära anhörig varit torgehus. Umgänget med andra medmänniskor inskränktes i regel ej, utan blott dans var utesluten.

Andra typer av begravning.

1. År 1909 företogs för första gången s.k. fackföreningsbegravning i Perstorp. Det var en av arbetarne vid Skånska Atlikfabriken, som dött och följdes till graven av fackföreningens medlemmar med musikören i tippet.

Som de röda fanorna icke fick införas i kyrkan förrättades jordfästningen vid graven.

2. En annan typ av begravning förrättades å nya begravningsplatsen några år före första kriget. En husman till en religiös jämnvägs-tjänsteman tillhörande en religiös sekt, jordfästes då av en av sektens ena predikantes.

Församlingens präst var icke närvarande.

3. Begravningsentreprenör började sin verksamhet år 1948. Denne utför såväl övervinning, som transport av liket till bäckhuset, samt nedläggande av liket. Präst icke närvarande.

## Lägen om Vindas borg II.

Färbom fänt relaberade sägen om Vindas borg i Tostarps by av Perstärps socken, han Thermaner Nilsson född 1870 i Tostarp an-  
faldt en annan version om denna borg.

En man av fransk härstamning skulle här ha byggt en borg med ett högt torn. Man-  
nen, som skulle ha hetat Vinde eller något  
liknande, hade här levat i enskildhet från  
andra människor och endas sysselsatt sig  
med jakt. Han skulle ha varit oövervinn-  
färdig. Någon gång hade hans jakthundar  
kommit långt bort och därvid blivit obs-  
erverade av några rövare, som följde efter  
dem till borgen. Rövare hade då be-  
stutat färdiga fransmännen och belägrat  
borgen. De kastade eldbränder i taket, borgen  
brann ner och borgherren omkom i lågorna.

Födelsedag och namnsdag.

Firandet av namnsdag har icke förekommit i dessa trakter. Firande av födelsedag är en relativt ny företeelse. Min avlidna farfar född 1827 berättade på sin tid, att man icke brukade ha några kalas på födelsedagarna i hennes ungdom. I början av nittionhundratalet var det vanligt att mätta bjudningar av förekom vid födelsedagarna. Gratulationer i form av avsända vykort var vanligt. Bland barn brukade korten överlämnas personligen vid ankomsten till bjudningen. På senare tid har firande av födelsedagarna mest varit anknutet till vissa ålder, såsom vid 25 årsdagen, 50 årsdagen, 60 årsdagen, 70 och 75 årsdagen osv. Vanligen förekommer någon insamling medelst lista och samtliga de som antecknat sig därå bjüdes, förutom

släkt och andra vänner. Följande anteckning  
å årliga listor förekommer beleggen.  
Om plats kan beredas samtliga inbjudna,  
buckar kallas och hållas i hemmet. Ejsett  
kan förekomma att något hotell, kafé eller  
gillestuga abonneras för ändamålet.  
Lövade och visade stolar för festföremålet  
kan förekomma undantagsvis då dessa är  
äldre personer. Att under sång bära fest-  
föremålet i "guldstol" har förekommit.  
Att undanbe sig gratulationer och anse  
till annan ort vid sådana tillfällen har före-  
kommit. De å listor insamlade medlem-  
buckar antingen överlämnas kontant i nya  
svarta sedlar inlagda i en textad adress,  
eller också inköpes därför någon sak av värde,  
t. ex. guldklocka vid 50 och kaff med  
silverkrycka vid 60 årsfirandet. Ofta

färdkommen att en deputation öfverlämnar  
gåvan tidigt på morgonen födelse dagen.  
Såta kan ske efter sjungandet av någon  
för tillfället passande sång.

Någon utbländnad för de uppvaktande, i  
ny eller äldre tid antalas ej. Icke heller  
har några träd eller dylikt smyckats  
vid sådana tillfällen. Tändligt är sedan flera  
år tillbakå med tändandet av blomma  
till den som fyller år. Sålunda brukas oersett  
vitket antal år, som fylls.

Yad här sagts hade kunna anses vara  
enbart för samtliga socknas i denna  
Skåne. Något särge för varje by eller  
kommun har icke antalats.